

СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

НЕГОДЧЕНКО Вадим Миколайович - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 351.858

Сформулировано определение понятия «субъекты формирования и реализации государственной информационной политики». Предложен авторский подход к классификации данных субъектов. Раскрыты характерные особенности государственных и негосударственных субъектов, подчеркнута важность налаживания взаимодействия между ними, что создаст соответствующие условия для всестороннего информационного обеспечения украинского общества, стабильного развития информационной сферы и совместной защиты такого развития от внешних и внутренних угроз.

Ключові слова: суб'єкти, державна інформаційна політика, інформаційна сфера, національна безпека, загрози.

Останнім часом у нашій державі все більше уваги стало приділятися питанням вироблення ефективної державної інформаційної політики, в якій мають бути враховані усі потенційні та існуючі загрози інформаційній безпеці, а також передбачено низку заходів, спрямованих на їх усунення або мінімізацію негативних наслідків у разі їх настання. Необхідність удосконалення існуючої сьогодні державної інформаційної політики зумовлена наявністю істотного зовнішнього впливу на внутрішньополітичну ситуацію на Україні (у тому числі негативного інформаційно-психологічного впливу), який проводиться шляхом різноманітних інформаційних акцій, компаній та комбіна-

цій, за допомогою яких поширюється неправдива, упереджена інформація.

У зв'язку з цим підтримуємо точку зору І.Р. Березовської та Д.М. Русака, які зазначають, що державна інформаційна політика повинна закласти основи для вирішення фундаментальних завдань розвитку суспільства, головними з яких є формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства й держави [1]. Це вимагає зосередження зусиль суспільства та держави на виробленні відповідного механізму, усі елементи якого мають бути орієнтовані на створення, розвиток й забезпечення ефективного використання інформаційних ресурсів у всіх сферах суспільного життя. Ключовим елементом даного механізму є відповідна система суб'єктів. Отже, вироблення науково обґрунтованої та адекватної державної інформаційної політики вимагає залучення відповідних суб'єктів, діяльність яких має безпосереднє відношення до забезпечення інформаційної безпеки держави за різними напрямками та яка здійснюється у різноманітних формах. Саме від участі таких суб'єктів у виробленні державної інформаційної політики, якісного виконання ними наданих їм повноважень у цій сфері безпосередньо залежить ефективність функціонування усієї системи інформаційної безпеки. Таким чином, важливого значення набуває дослідження системи суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної полі-

тики, визначення ознак, які їй притаманні, та з'ясування основних критеріїв та показників ефективності такої системи.

Зважаючи на те, що наше дослідження здійснюється в рамках науки адміністративного права, вважаємо за доцільне, перш за все, визначитися зі змістом поняття «суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики» за допомогою таких категорій, як «суб'єкт», «суб'єкт адміністративного права», «суб'єкт адміністративних правовідносин».

Слід зазначити, що поняття «суб'єкт» та «суб'єкт правовідносин» відрізняються за своїм змістом та не є тотожними. Така точка зору зумовлена позицією О.Ф. Скакун, яка вважає, що суб'єктами права є особи, наділені правосуб'єктністю, а суб'єктами правовідносин – індивідуальні або колективні суб'єкти права, що використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності [2, с. 356]. Також О.Ф. Скакун звертає увагу, що правосуб'єктність учасників будь-яких правовідносин може мати виключно галузевий характер, тобто реалізується лише в межах певного виду правовідносин [3]. Отже, учасникам адміністративно-правових відносин, що виникають під час формування та реалізації державної інформаційної політики притаманна адміністративна правосуб'єктність, яка може бути реалізована тільки в цих правовідносинах.

Питанням з'ясування сутності та вироблення оптимальної класифікації суб'єктів адміністративного права присвятило свою увагу багато науковців, зокрема, В. Б. Авер'янов, С.В. Албул, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, В.М. Бевзенко, К.С. Бельський, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, С.О. Кузніченко, Є.В. Курінний, Д.М. Овсянко, С.Г. Стеценко та ін. Звісно, що точки зору наведених вище науковців щодо трактування поняття «суб'єкт адміністративного права» різняться між собою. Наведемо окремі позиції науковців з цього приводу.

Так, у рамках науки адміністративного права існує підхід, відповідно до якого суб'єкт розглядається як учасник адміністра-

тивно-правових відносин. Так, наприклад, окремі вчені-адміністративісти під суб'єктом адміністративного права розуміють:

– учасників суспільних відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні (суб'єктивні) обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами (В. Б. Авер'янов) [4];

– реальних учасників адміністративно-правових відносин, які, маючи відповідний адміністративно-правовий статус, беруть участь в організації публічного управління (державного і муніципального), в самій управлінській діяльності, а також у процесі управління (адміністративних процедурах) (Ю. М. Старілов) [5];

– учасників управлінських відносин, які адміністративно-правовими нормами наділені правами і обов'язками, здатністю вступати в адміністративні правовідносини (Д. М. Бахрах та Б. В. Россинський) [6].

У результаті аналізу наведених вище визначень погоджуємося із точкою зору О.І. Безпалової, яка зазначає, що такий підхід є не зовсім правильним, оскільки однією з основних ознак суб'єктів адміністративного права є їх здатність вступати в адміністративні відносини, тобто поняття «суб'єкт адміністративно-правових відносин» має бути більш вузьким, ніж поняття «суб'єкт адміністративного права» [7, с. 63]. Тобто, суб'єкт вважається суб'єктом адміністративного права не лише за умови його обов'язкової участі у певних адміністративно-правових відносинах, а і якщо він може бути учасником таких правовідносин.

Більш логічним та теоретично обґрунтованим є трактування більшістю науковців суб'єкта адміністративного права як носія визначеного кола прав та обов'язків. Наведемо позиції окремих вчених з цього приводу:

– суб'єкт адміністративного права – це носій (власник) прав і обов'язків у сфері державного управління, які передбачені адміністративно-правовими нормами, здатний надати права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати (В. Л. Коваль, В. К. Колпаков та Ю. А. Ведерніков) [8, с. 92; 9, с. 69; 10, с. 40];

– суб'єкти адміністративного права – це особа або організація, які за певних умов мо-

жуть стати учасниками (сторонами) управлінських відносин та нести юридичну відповідальність за порушення правил у даній сфері (Д. М. Овсянко) [11];

– суб'єкти адміністративного права – це фізичні та юридичні особи, які відповідно до адміністративного законодавства та адміністративно-правових норм наділені певним обсягом прав та обов'язків у сфері адміністративно-правового регулювання управлінських відносин, а також реалізують функції виконавчої влади (С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова) [12, с. 26];

– суб'єкт адміністративного права може бути визначений як самостійна особа, яка володіє адміністративною правосуб'єктністю, тобто є носієм суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, передбачених нормами адміністративного права, та має потенційну здатність реалізовувати власну волю в адміністративно-правових відносинах (Ю. М. Фролов) [13, с. 551].

Підтримуємо позицію наведених вище вчених щодо трактування поняття «суб'єкт адміністративного права», у зв'язку чим хотілося б підкреслити, що саме здатність суб'єкта відповідним чином реалізовувати надані йому права та виконувати покладені на нього обов'язки (тобто реалізовувати надані йому повноваження у сфері державного управління) є необхідною передумовою його участі в адміністративно-правових відносинах.

Що ж стосується суб'єкта формування та реалізації державної інформаційної політики, то ним є носій передбачених адміністративно-правовими нормами прав і обов'язків щодо формування в межах наданих повноважень державної інформаційної політики та реалізації (з використанням відповідних форм та методів) її положень у сфері забезпечення інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній сфері, сприяння розвитку інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки.

На жаль, сьогодні на законодавчому рівні відсутнє як саме визначення поняття «суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики», так і чітке закріплення їх переліку. На нашу думку, зважаючи на те, що саме від ефективності

діяльності зазначених суб'єктів безпосередньо залежить стан забезпечення національної безпеки нашої держави в інформаційній сфері, така ситуація є неприпустимою та вимагає свого якнайшвидшого вирішення.

Слід зазначити, що на законодавчому рівні (ст. 4 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964) чітко окреслено лише перелік суб'єктів забезпечення національної безпеки, до числа яких віднесено такі: 1) Президент України; 2) Верховна Рада України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) Рада національної безпеки і оборони України; 5) міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; 6) Національний банк України; 7) суди загальної юрисдикції; 8) прокуратура України; 9) Національне антикорупційне бюро України; 10) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; 11) Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; 12) органи і підрозділи цивільного захисту; 13) громадяни України, об'єднання громадян [14]. Кожен із наведених вище суб'єктів уповноважений у межах наданої йому компетенції здійснювати заходи щодо забезпечення національної безпеки держави у різних сферах суспільного життя, і інформаційна сфера у даному випадку не є виключенням.

Зважаючи на те, що кібербезпека є складовою частиною інформаційної безпеки, вважаємо за доцільне навести перелік суб'єктів забезпечення кібербезпеки, який наведений в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» від 15.03.2016 р. № 96 [15]. Відповідно до зазначеного Указу система суб'єктів забезпечення кібербезпеки складається із сукупності державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, правоохоронних органів, наукових установ, навчальних закладів, громадських об'єднань, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які провадять діяльність у сфері електронних кому-

нікацій, захисту інформації та/або є власниками (розпорядниками) об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Виходячи із цього, не зовсім зрозумілим є відмежування правоохоронних органів від державних органів, оскільки правоохоронні органи входять до системи органів державної влади. У зв'язку з цим виникає питання, про які саме правоохоронні органи мова йде в Указі Президента України.

В Указі також наводиться більш конкретизований перелік органів, на які покладається обов'язок щодо забезпечення кібербезпеки. Так, повноваження щодо здійснення координації та контролю діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, які забезпечують кібербезпеку України покладаються на Раду національної безпеки і оборони України. Іншими суб'єктами, які становлять основу національної системи кібербезпеки, є Міністерство оборони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національний банк України, розвідувальні органи, які в установленому порядку виконують покладені на них завдання [15].

Слід зазначити, що існує проект Концепції інформаційної безпеки держави, в якому чітко визначено, що суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки є: 1) громадяни України, об'єднання громадян, громадські організації та інші інститути громадянського суспільства; 2) Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади та органи сектору безпеки і оборони України; 3) засоби масової інформації та комунікації різних форм власності, підприємства, заклади, установи та організації різних форм власності, що здійснюють інформаційну діяльність; 4) наукові установи, освітні і навчальні заклади України, які, зокрема, здійснюють наукові дослідження та підготовку фахівців за різними напрямками інформаційної діяльності, в галузі інформаційної безпеки [16]. У проекті Концепції також визначаються повноваження органів державної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки. Що стосується даного переліку, то тут незрозумілим є виокремлення

як окремих суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки профільних наукових установ, освітніх і навчальних закладів України. Звісно ж, зазначені суб'єкти відіграють важливу роль, перш за все, у виробленні державної інформаційної політики, проте їх було б доцільно віднести або до числа державних суб'єктів (оскільки вони переважно знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України або інших профільних міністерств), або до числа приватних (і цілком логічно, що мають відношення до інституцій громадянського суспільства).

Таким чином, можна дійти висновку, що на законодавчому рівні досі не визначено чіткого переліку суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, так само як і суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Вважаємо за доцільне під час з'ясування переліку таких суб'єктів виходити із закріплених на рівні відповідних нормативно-правових актів, а також їх проєктів, суб'єктів забезпечення національної безпеки (враховуючи тих з них, що мають безпосереднє відношення до забезпечення нормального функціонування інформаційної сфери), суб'єктів забезпечення кібербезпеки (зважаючи на те, що кібербезпека є складовою інформаційної безпеки) та суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки.

Зважаючи на значну кількість суб'єктів, яка міститься у різноманітних нормативно-правових актах, присвячених врегулюванню питань забезпечення як національної безпеки в цілому, так і інформаційної зокрема, на нашу думку, важливого значення набуває здійснення класифікації суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, що зумовлено значною кількістю таких суб'єктів та різноманітністю дій, які вони виконують. Вироблення відповідної класифікації дозволить виділити характерні риси, притаманні системі суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, виокремити ознаки, що властиві кожному суб'єкту або їх групі.

Класифікація суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики повинна відбуватися з урахуванням відповідних критеріїв. У зв'язку з цим слід звер-

нути увагу на точку зору О. В. Мацелик, яка зазначає, що будь-якого із існуючих критеріїв недостатньо для розмежування суб'єктів адміністративного права, оскільки комплексна типологія суб'єктів адміністративного права можлива лише на основі застосування в сукупності декількох способів їх поділу [17, с. 270]. Зважаючи на наведене, важливого значення набуває застосування комплексного підходу до виокремлення та класифікації суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави з обранням відповідних критеріїв.

У даному контексті вважаємо за доцільне звернути увагу на підхід О.І. Безпалової щодо класифікації суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, яка у результаті аналізу праць учених-адміністративістів пропонує виокремити такі види суб'єктів:

- за походженням (ступенем належності до держави): державні (органи державної влади), недержавні (органи місцевого самоврядування, інституції громадянського суспільства);

- за характером компетенції: загальні (наприклад, Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України), спеціальні (правоохоронні органи, суд);

- за кількісним показником (складом): індивідуальні (наприклад, окремі громадяни, посадові особи, журналісти засобів масової інформації), колективні (наприклад, відповідні органи виконавчої влади, суд, громадські організації правоохоронної спрямованості);

- за терміном дії (або способом призначення суб'єктів): постійні (наприклад, органи внутрішніх справ, органи прокуратури), виборні (або тимчасові) (наприклад, органи місцевого самоврядування, тимчасова слідча комісія Верховної Ради України) [7, с. 67-68].

Подібна класифікація дозволяє дослідити усі аспекти діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, отже, її можна брати за основу під час вироблення класифікацій.

Необхідно звернути увагу на точку зору, викладену В.К. Конахом в аналітичній доповіді «Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання» в рамках роботи Націо-

нального інституту стратегічних досліджень, де зазначається, що державне управління інформаційною сферою здійснюють регуляторні органи, органи виконавчої влади, комітети Верховної Ради України та інші органи державної влади [18]. На нашу думку, тут не йдеться про наявність авторського підходу до класифікації суб'єктів, які формують та реалізують державну інформаційну політику, оскільки вказані суб'єкти просто перелічуються.

На нашу думку, найбільш оптимальним базовим критерієм, за яким здійснюється класифікація суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, є походження конкретного суб'єкта або ступінь належності до держави. За таким критерієм вказані суб'єкти можна класифікувати на державні (які представлені відповідними органами державної влади) та недержавні (які складаються із органів місцевого самоврядування, інституцій громадянського суспільства та окремих громадян). На нашу думку, цей перелік можна було б доповнити міжнародними суб'єктами, які також здійснюють вплив на процес формування державної інформаційної політики, проте в рамках даного дослідження вважалося за доцільне не виокремлювати їх у самостійний блок. Така думка зумовлена тим, що рішення міжнародних суб'єктів носять переважно рекомендаційний характер, що може враховуватися або не враховуватися іншими суб'єктами. Звісно ж, що не можна применшувати значення міжнародних суб'єктів та важливість налагодження конструктивної взаємодії із суб'єктами, що функціонують у межах нашої держави.

Державні та недержавні суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики відрізняються між собою характером наданої їм компетенції в означеній сфері, тобто своїм адміністративно-правовим статусом.

Теоретично можна було б суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики поділити на суб'єктів, що беруть безпосередню участь у формуванні такої політики, та суб'єктів, на яких покладається обов'язок щодо реалізації основних положень зазначеної політики. Проте, на нашу

думку, такий підхід не дозволив би чітко відмежувати ці дві категорії суб'єктів, оскільки є такі органи, що створені саме з метою формування та одночасно реалізації державної інформаційної політики, є органи, участь яких у формуванні державної інформаційної політики є одним із напрямів їх діяльності, який вони здійснюють паралельно із іншими в рамках наданих їм повноважень. Отже, вважаємо, що не є доцільним обрання в якості критерію класифікації суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики саме рівня їх участі у цих процесах та характеру їх компетенції.

Що стосується державних суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики в Україні, то до їх числа можна віднести:

1) загальні суб'єкти – вищі органи державної влади, а також координаційні та консультативні органи, що створені при них (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України). Особливістю цих суб'єктів є те, що вони безпосередньо беруть участь у формуванні державної інформаційної політики шляхом визначення стратегічних національних інтересів України в інформаційній сфері, вироблення системи заходів щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері. Зазначені суб'єкти в рамках формування державної інформаційної політики беруть участь у розробці проектів нормативно-правових актів, положення яких регулюють механізм забезпечення національних інтересів в інформаційній сфері, особливості забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки (зокрема, законів України, указів Президента України, державних програм та доктрин, міжнародних договорів, інших нормативних актів і документів з питань інформаційної безпеки України); вживають заходів щодо вироблення дієвого механізму координації діяльності усіх суб'єктів і здійснення контролю за належним виконанням покладених на них обов'язків у сфері реалізації державної інформаційної політики. Таким чином, на вищі органи державної влади України покладається обов'язок щодо розвитку нормативно-правової бази

для регулювання процесів становлення та функціонування інформаційного простору і його захисту від зовнішніх загроз та її гармонізація з нормами міжнародного права, вимогами міжнародного співробітництва, нормами і стандартами Європейського Союзу; розробка та реалізація ефективної державної інформаційної політики з метою розвитку національного інформаційного простору та гармонізації системи управління і координації між суб'єктами, які реалізують державну інформаційну політику та державну політику в сфері інформаційної безпеки [16]. Від ефективності діяльності зазначеної групи суб'єктів щодо формування державної інформаційної політики безпосередньо залежить охорона та захист основних прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави в інформаційній сфері, недопущення настання зовнішніх та внутрішніх загроз у цій сфері та мінімізація їх негативного впливу, що у результаті має призвести до стабільного розвитку національного інформаційного простору. Слід підкреслити, що під час формування державної інформаційної політики шляхом вироблення відповідної нормативно-правової бази суб'єкти, що належать до першої групи, повинні особливо увагу приділяти питанням запровадження постійного моніторингу впливу на національну безпеку процесів, що відбуваються в інформаційній сфері, за результатами якого повинні прийматися рішення про вжиття відповідних заходів реагування.

2) Спеціальні суб'єкти, які складаються з центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів (Міністерство інформаційної політики України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, Державна служба України з питань захисту персональних даних, Міністерство оборони України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна прикордонна служба України, Міністерство освіти і науки України тощо), центральних органів державного управління (наприклад, Національний банк України), державних органів, що виконують правоохоронні функції, але не входять до числа

органів виконавчої влади (Національне антикорупційне бюро України, прокуратура України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України), військових формувань, утворених відповідно до законів України (Збройні Сили України); судів загальної юрисдикції. У рамках даної групи знаходяться основні суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики, діяльність яких безпосередньо спрямована на вироблення та прийняття конкретизованих концептуальних документів у сфері сталого розвитку інформаційного простору, формування шляхів реалізації їх положень та здійснення контрольних заходів за їх виконанням суб'єктами, які входять до системи органів виконавчої влади.

Основними суб'єктами, які в рамках даної групи уповноважені вживати заходів щодо формування державної інформаційної політики, є Міністерство інформаційної політики України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, Державна служба України з питань захисту персональних даних. Саме на ці органи на рівні відповідних нормативно-правових актів покладається обов'язок щодо забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, забезпечення функціонування і захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах і на об'єктах інформаційної діяльності, а також у сферах використання державних інформаційних ресурсів у частині захисту інформації [19; 20]. У рамках виконання покладених на них обов'язків ці органи беруть активну участь у виробленні державної інформаційної політики, зокрема у сфері розвитку інформаційного суспільства, забезпечення інформаційного суверенітету, електронного документообігу в частині захисту інформації державних органів та органів місцевого самоврядування, захисту прав громадян на вільний збір, зберігання, використання і поширення інформації, у тому

числі на тимчасово окупованих територіях та у районі проведення антитерористичної операції тощо. Участь Міністерства інформаційної політики України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, Державної служби України з питань захисту персональних даних у виробленні державної інформаційної політики здійснюється шляхом розробки проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до їх компетенції.

Що стосується інших суб'єктів, які входять до цієї групи (Міністерство оборони України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна прикордонна служба України та ін.), то їх роль у процесах формування та реалізації державної інформаційної політики полягає у створенні відповідних умов для охорони та захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки; проведенні розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах національної безпеки, оборони держави та державного кордону; проведенні постійного моніторингу інформаційного середовища; виявленні потенційних та реальних інформаційних загроз в оборонній сфері; здійсненні попереджувальних інформаційних заходів; забезпеченні впровадження та розвитку новітніх інформаційних технологій у сфері оборони тощо. Зазначені заходи здійснюються з урахуванням адміністративно-правового статусу кожного із наведених вище суб'єктів виключно в рамках наданої їм компетенції. Таким чином, Міністерство оборони України, Служба безпеки України, Національна поліція України та Державна прикордонна служба є спеціальними суб'єктами формування та реалізації державної інформаційної політики, що визначається їх особливим адміністративно-правовим статусом у цій сфері.

Недержавними суб'єктами формування та реалізації державної інформаційної політики в Україні є: органи місцевого самоврядування; інституції громадянського суспільства (різноманітні об'єднання громадян та окремі громадяни, засоби масової інформації).

Відповідно до національного законодавства органи місцевого самоврядування з урахуванням особливостей кожного окремо взятого регіону нашої держави зобов'язані реалізовувати положення державної політики в усіх сферах суспільного життя, у тому числі і в інформаційній. Так, зокрема, органи місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські ради) в рамках реалізації державної інформаційної політики уповноважені сприяти діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, яка є одним із основних суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики; приймати рішення про заснування аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації відповідної ради, призначення і звільнення їх керівників; заслуховувати інформацію прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території; створювати та забезпечувати функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації [21]. Виконання наведених вище завдань дозволить у межах окремого регіону створити належні умови для реалізації життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в інформаційній сфері, захисту інформаційного простору від інформаційних загроз, його сталого розвитку.

Що стосується інституцій громадянського суспільства, як одного із суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, то хотілося б підкреслити, що, на відміну від органів місцевого самоврядування, які переважно беруть участь у реалізації такої політики, громадськість сьогодні є одним із активних учасників самого процесу формування державної інформаційної політики. На важливості та значущості залучення громадян до процесів управління державними справами та місцевого самоврядування наголошується, зокрема, у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016

- 2020 роки [22]. Активна участь громадян в управлінні державними справами через різноманітні форми публічної громадської активності та самоорганізації дозволяє створити належні умови для задоволення інтересів, захист прав і свобод людини і громадянина в усіх сферах суспільного життя, у тому числі і в інформаційній.

Зважаючи на це, одним із стратегічних пріоритетів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, зокрема, шляхом створення умов для забезпечення широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства і держави. Зважаючи на це, на законодавчому рівні закріплюються шляхи забезпечення ефективності процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення [22], зокрема щодо формування єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Слід зазначити, що участь громадськості у формуванні державної інформаційної політики переважно здійснюється шляхом проведення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів, що мають важливе суспільне значення (у тому числі тих, що стосуються забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері).

Короткий аналіз особливостей діяльності окремих суб'єктів реалізації державної інформаційної політики дозволяє дійти висновку про те, що під час виконання покладених на них обов'язків зазначені суб'єкти повинні взаємодіяти між собою. Це дозволить підвищити ефективність діяльності кожного окремого суб'єкта та оптимізувати її у напрямі активізації взаємодії державних та недержавних суб'єктів. Як зазначає Н.А. Карпова, взаємозв'язок недержавних та державних

суб'єктів у цілому має принципово асиметричний характер, але, незважаючи на це, зворотний зв'язок між цими суб'єктами є надзвичайно дієвим та динамічним [23, с. 121-122].- Так, зокрема, у проєкті Концепції інформаційної безпеки України особлива увага приділяється питанням налагодження ефективної взаємодії держави з громадянським суспільством, приватним сектором та окремими громадянами в інтересах ефективного розвитку інформаційної сфери і спільного захисту такого розвитку від зовнішніх загроз [16]. Саме завдяки взаємодії відповідні суб'єкти реалізації державної інформаційної політики отримують можливість побудувати ефективний алгоритм погоджених дій, який буде враховувати усю специфіку ситуації, що склалася в інформаційній сфері, використовувати сили, засоби, форми та методи, що є в розпорядженні інших учасників взаємодії [7, с. 67-68]. У результаті це дозволить запровадити постійний обмін передовим досвідом у сфері забезпечення інформаційної безпеки, виведення цієї діяльності на якісно новий рівень, що створить відповідні умови для всебічного інформаційного забезпечення українського суспільства, сталого розвитку інформаційної сфери і спільного захисту такого розвитку від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Література

1. Березовська І.Р. Державна інформаційна політика України та основні напрями її вдосконалення / І.Р. Березовська, Д.М. Русак // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». 2014. - № 4. Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/admin/Downloads/2488-9058-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/2488-9058-1-PB%20(1).pdf).
2. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум; Ун-т внутр. дел. 2000. – С. 356.
3. Данилюк Ю. В. Суб'єкти конституційно-правових відносин: проблемні питання [Електронний ресурс] / Ю. В. Данилюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України . – 2013. – № 4. – С. 39–44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2013_4_9.pdf.
4. Адміністративне право. Академічний курс : підручник : у двох томах. Т. 1. Загальна частина / редкол. : В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юрид. думка, 2004. – С. 189.
5. Старилов Ю. Н. Курс общего административного права: в 3 т. Т. 1: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты / Ю. Н. Старилов. – М. : Норма, 2002. – С. 419.
6. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник для вузов. – 3-е изд., пересмотр, и доп. / Д. Н. Бахрах, Б. В. Россинский, Ю. Н. Старилов. – М. : Норма, 2007. – С. 124.
7. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія / О. І. Безпалова. – Х. : НікаНова, 2014. – 544 с.
8. Коваль Л. В. Охорона громадського порядку / Л. В. Коваль. – К. : Політвидавництво України, 1988. – 92 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – С. 69.
10. Ведерніков Ю. А. Адміністративне право України : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, В. К. Шкарупа. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – С. 40.
11. Овсянко Д. М. Административное право : учеб. пособие. – Изд. 3-е, перераб. и доп. / Д. М. Овсянко. – М. : Юристь, 2002. – 468 с.
12. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. / [С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін]. – К.: Центр учб. л-ри, 2011. – С. 26.
13. Фролов Ю. М. Суб'єкти адміністративного права: сутність та підстави класифікації / Ю. М. Фролов // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2012. – № 25. – С. 551.
14. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
15. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 15.03.2016 р. № 96 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 23. – Ст. 899.

АНОТАЦІЯ

Сформульовано визначення поняття «суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики». Запропоновано авторський підхід до класифікації зазначених суб'єктів. Розкрито характерні особливості державних та недержавних суб'єктів, наголошено на важливості налагодження взаємодії між ними, що створить відповідні умови для всебічного інформаційного забезпечення українського суспільства, сталого розвитку інформаційної сфери і спільного захисту такого розвитку від зовнішніх та внутрішніх загроз.

SUMMARY

The definition of the concept "the subjects of formation and implementation of state information policy." The author's approach to the classification of the data subjects. Reveals the characteristic features of the state and non-state actors, emphasized the importance of creating synergies between them, which will create the appropriate conditions for the comprehensive information support for Ukrainian society, sustainable development of the information sector and the joint protection of the development of external and internal threats.

16. Концепція забезпечення інформаційної безпеки держави : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mip.gov.ua/done_img/d/30-project_08_06_15.pdf

17. Мацелик Т. О. Класифікація суб'єктів адміністративного права / Т. О. Мацелик // Держава і право. – 2011. – Вип. 53. – С. 270.

18. Конах В.К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання : аналітична доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/1119_dop.pdf

19. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України : постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>

20. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23.02.2006 р. № 3475 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>

21. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

22. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68/2016/paran20#n20>.

23. Карпова Н. А. Правоохранительная функция правового государства : дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.01 / Карпова Наталья Анатольевна. – М., 2007. – 160 с.